

ÜNİTE -2

EPİSTEMOLOJİ NEDİR

- Felsefenin bilgi kavramı ile uğraşan dalına EPİSTEMOLOJİ denir.
- Dilimize bilgibilim, bilgi kuramı veya bilgi felsefesi olarak da çevrilmiştir.
- Genel olarak; bilginin olanaklılığını, yapısını, kaynaklarını , sınırlarını ve kavramsal bileşimlerini ifade eder.
- Yunanca episteme ve logos kelimesinin birleşiminden oluşan epistemoloji deyiminde yer alan logos'un açıklama, gerekçe , mantık, söz ve bilim gibi anlamlara gelmektedir. Episteme genelde bilgi olarak çevrilir.
- Deneyimsel, gözlemsel ve deneysel boyutta iş gören bilimlerden oldukça farklı yapıdadır.
- Ornitoloji: kuş bilimi
- Felinoloji: kedileri araştıran bilim dalı
- Areoloji: mars gezegenini araştıran bilim dalı

KURAMSAL İŞLEV OLARAK EPİSTEMOLOJİ

- Epistemoloji bilgi dağarcığımıza yeni bilgiler eklemektense, bilgiyi felsefi açıdan mercek altına alır.
- Teori yada kuram yunanca Theorem (bakmak izlemek) kökünden gelir, Arapça karşılığı olan nazariyede bakmak bakış anlamına gelen Nazar kelimesinden gelir. Dolayısıyla kuramsal bakış kavramının ilgiyle ancak belli bir uzaklıktan izleme kavramıyla ilişkili olduğu kaydedilebilir.
- Kuramsal ilgi ve kuramsal araştırma felsefenin olanaklı olmasının en temel koşuludur.
- Logos' u içinde barındıran bir canlı olan insanın önemli özelliklerinden biri, algının ötesine geçerek kuramsal düşünebilmesidir. Bu anlamda kuramsal bakış özel bir bakıştır.
- Felsefenin kuramsal perspektiflerinin yöneldiği dünya, üzerinde var olduğumuz ve nefes aldığımız somut dünyadır.
- iyi nedir diye sorusuna genellikle yapılan iyiliklerden hareketle tanımlama yapılır. Böylece de iyi kavramı tam olarak tanımlanmamış olur.
- Logos'un uygulanmasının felsefede karşımıza çıkan çarpıcı bir örneği tanımsal işlevlerdir. İnsanların gündelik anlamda bilgi ve kavram sahibi olmaları son derece olağan bir olgu olarak kabul edilir. Buna karşın kavramlar ve tanımlar üzerine düşünmek sıklıkla yaptığımız işlevler değildir.
- Platon ve Aristoteles' in ısrarla üzerinde durduğu gibi bir kavramın tam olarak anlaşılması ile o kavramın örneklerini başarıyla saptayabilme farklı türde yeteneklerdir. felsefeciyi diğerlerinden ayıran özellik kuramsal ilgilerinin olması ve özellikle kavramların kendileriyle ilgilenmesidir.
- Kuramsal irdelemelere yatkın insanlar düşünsel veya bilgisel tuzaklara kolayca düşmeden anlayabilme ve yorum yapabilme yeteneğine sahiptir.

EPİSTEMOLOJİNİN TEMEL KONULARI VE SORUNLARI

- İnsan bilgisinin kaynakları; bilginin hangi kapasitelerden kaynaklandığı önemli bir epistemolojik sorudur.
- Kaynak kavramı dar bir şekilde anlaşıldığından, toplumda enformasyon kanalları olarak anlaşılabilir. Enformasyon anlamında bilgiyi çeşitli yollardan alırız. Mesela yakın çevremiz olaylara tanıklık eden insanlar, internet ve basın yayın organları bizim bilgi edindiğimiz kaynaklardır.
- Kaynak sorusunu, insanın bilgilenme kapasiteleri veya yetileri bağlamında ifade edebiliriz.
- beş duyumuzla evrene açılırız.

BİLGİNİN TANIMI VE KAVRAMSAL UNSURLAR

BİLGİNİN OLANAKLILIĞI

- Felsefi disiplinin içinde çalışmaya başlayan insanların fark ettiği gibi, felsefi sorgulamaların derinliğinin ve çapının önceden belirlenebilecek düşünsel bir sınırı bulunamamaktadır.
- Felsefecinin sorgulamadan kabul etmesi gereken değişmez ilkeler ve doğrular yoktur. Felsefeyi diğer düşünme ve araştırma dallarından ayıran önemli özelliktir bu. Bilginin gerçekten olanaklı olup olmadığı konusunda derinlikli sorgulamalar yürütmektir.
- Günlük alışkanlıklarımızı bir parça terk etmek, kesin gözüyle baktığımız doğruları geçici olarak da olsa askıya almak ve sorguyu başka bir gözle yürütmek gerekebilir.
- Örneğin ünlü Fransız düşünür DESCARTES' in sorgulamalarına "HİÇBİR ŞEYİ PEŞİNEN BİLGİ OLARAK KABUL ETMEDEN" başlamaya karar vermesi gibi. Bunun nedeni daha önce bilgi olarak kabul ettiği düşünce parçalarının önemsiz olduğunu fark etmesidir.
- Bu durum karşısında DESCARTES, çoğunluğun inandığı fikirleri askıya alıp, sadece düşünce yoluyla doğruları bulmuştur.

BİLGİNİN TOPLUMSAL BOYUTU VE EPİSTEMOLOJİNİN YENİ KİMLİĞİ:

- Felsefeci, akılcı kapasitelerini kullanarak çevreden kaynaklanan ve bilgiyi kirlüten unsurları filtreden geçirir ve bilgiye erişimi gerçekleştirir. Bu resimde çarpıcı nokta, toplumsallığın bilgiye ulaşmada aşılması gereken bir engel olarak görülmesidir.
- Felsefe ve özde epistemoloji eski alışkanlıkların çok köklü olduğu bir disiplindir.
- İngiliz felsefeci ALFRED WHITEHEAD tüm batı felsefesinin platon üzerine yapılmış dipnotlar olduğunu ileri sürmüştür. Günümüzde oluşan değişim ise, felsefenin temel alanlarında özellikle toplumsallık ve tarihsellik konularında, yeni bir bilincin gelişmesidir.

FELSEFE TARİHİ VE EPİSTEMOLOJİ

· Felsefe tarihinde ele alınan düşünceler, ortaya konulan tezler, tartışmalar, günümüz dünyasında çok gereksiz ve kopuk görünebilir, ancak felsefe tarihi boyunca üretilen fikirler daha sonra gelen nesillerin düşünsel işlevine ışık tutmaktadır.

· Büyük düşünürlerinin irdelediği konular ve hatta kullanılan dil zaman zaman tuhaf ve uzak görünse de bu konuların çoğu günümüzün felsefi problemleri açısından önemli ipuçları taşır.

EPİSTEMOLOJİK ÇÖZÜMLEMENİN BAZI ANAHTAR KAVRAMLARI

Epistemolojinin Sıkça kullandığı kavramlardan bazıları şunlardır.

Norm ve Normatiflik;

· NORM; en genel haliyle “düzenleyici ilke veya kural” kavramına işaret eder. Etik kurallar normatif önermelerin en bilinen örnekleridir. Bilginin betimleyici boyutunu da ele alınmakla birlikte, bu alanda çalışan felsefecilerin çoğu epistemolojik normatif bir çaba olduğunu düşünür.

· NORMATİF kavramının TERSİ, “BETİMLEYİCİ” ANLATICI veya tasvir edici’ dir.

BÜYÜKŞEHİRLERDE HIRSIZLIK OLDUKÇA YAYGINDIR cümlesi ise BETİMLEYİCİ VEYA SERGİLEYİCİ bir yapıdadır.

HIRSIZLIK YAPMAK YANLIŞTIR” cümlesi normatif ağırlığı olan bir ifadeye karşılık gelir.

· Önermesel Bilgi; Felsefecileri en çok meşgul eden bilgi türüdür. önerme kısaca bir iddiada bulunan cümlelerin içeriğinde barınan düşünce veya fikir olarak tanımlanır.

· LİMON SARIDIR, geçen hafta çok yorulduğum, İzmir türkiyenin başkentidir, cümleleri birer önermedir, çünkü doğru ya da yanlış olsun belli bir iddia içermektedir.

· Önermesel Doğru; Epistemoloji’de doğru kavramı önemli bir yer tutar. Biz insanların iddiaları karşısında , “bu söylediğin yanlış” “bu doğru bir iddiadır” gibi ifade kullanırız.

· Bir önerme için doğru nitelmesini kullanmak, onun dünyada olan olgularla uyum içinde olduğunu belirtme anlamını taşır.

· Bilişsellik; üst düzey zihinsel işlevler yelpazesi için kullanılır, bu yelpazenin kapsamındaki işlevlerin en önde gelenleri duyular aracılığıyla algılama, bellek işlevleri, akıl yürütme ve bilgilenmedir.

- Bilişsellik bilgi kavramınıda içine alan daha geniş bir kümedir.bilişsel sıfatıda buna uygun olarak bilgisel sıfatına göre daha geniş bir anlama gelir.
- İnanç; ilk akla gelen dinsel bağlamdır, inanç sahibi olmak aklımıza ilk tanrıyı getirir. inançlarımızın bir kısmı doğru, bir kısmı ise yanlıştır. İnsanlar genelde dünyaya veya evrene dair inançlarının doğru olmasını tercih ve arzu ederler.
- Kanıt; çok önemli bir kavramdır. İşlevi önemlidir. Sıkça kullanılır. Örneğin güneş dünyadan büyüktür” inancının oluşması bunu doğrudan algılamam değil, bu konudaki bilimsel çalışmaların kanıtlarına güvenmemdir.
- İnsan bilgisi farkında olalım ya da olmayalım, ağırlıklı olarak kanıt olgusu üzerine kuruludur.
- Epistemolojik Gerekçeleştirme; Gerekçe kavramı aslında logos’ un esas anlamlarından biridir. Bizim sahip olduğumuz bilgilerin ezici bir çoğunluğu, bir gerekçeleştirme süreci veya yapısı sayesinde yaşam bulur.
- Tersinden düşünersek hiçbir gerekçesi olmadan edindiğimiz inançların önemli bir kısmı epistemolojik açıdan ciddi sorunlar arz eder. İnsan için bilgi sahibi olmak” büyük oranda “bilgisel gerekçeleştirme süreçlerinin içinde yer almaya yatkın olmak anlamına gelmektedir.
- Bir insanın güneşten gelen ısıyı alması (duyumlara dayalı)
- Logos için geçerli olan hangisi =Logos sahibi varlıklar kuramsal düşünme yeteneğine sahiptir. (algının ötesine geçme)
- Epistemolojide çalışan Felsefecinin irdeleyebileceği bir konudur =BİLGİ KAVRAMININ TANIMINI vermek
- Felsefeciler bilginin tanımını yapmaya çalışırken hangi yöntemi kullanırlar =Bilgi örneği olarak kabul edilen durumların ortak özelliğini saptarlar
- (Örneğin, penguen kavramını tanımlamanın en iyi yolu tüm penguenleri ve yalnızca peng.ortaklaştıran noktaları bulmaktır. Bilgi edinirken de aynı
- “Önermesel doğru” kavramına örnek; =Koşullar ne olursa olsun, doğruluktan ayrılmamaya çalış.
- Hangisi bilişsel bir durum değildir =Odadaki ısı değişimini hissetmek (yalnızca duyuşsal durum var)
- İnanç kavramını epistemolojik olarak en iyi sergileyen cümle =Fizikçilerin çoğu evrenin genişlediğine inanıyor
- (epistemolojide inanç bilgiyi hedeflemenin ve bilgiye yönelmenin bir parçasıdır)
- Kanıt ve gerekçe ile ilgili hangisi doğrudur =Bilgi ve gerekçe birbirleriyle ilgili kavramlardır.
- hangisi normatif bir cümledir =İnsanlar zorunlu olmadıkça yalan söylememelidir. (genel bir düzenleyici ilke ya da kural bildirdiğinden normatiftir. İnsanlar zorunlu durumlarda bazen yalan söylerler-betimleyici cümle)
- Tüm batı felsefesi platon üzerine yapılmış dipnotlardır” diyen düşünür –WHITEHEAD
- Epistemoloji hangi konuları araştırmaz =Bilgi edinirken insan zihninin nasıl çalıştığı.
- Logos ile ilgili hangisi söylenemez = İnsan türünün devamlılığı için logos sahibi olmak şarttır.

- Logos; Akıl,mantık,söz,bilim anlamlarına gelir –logos olan kuramsal düşünebilir. –loji logostan gelir
- felsefi incelemeler insanın logusunun üst düzey uygulanmasının sonucudu
- daha önce bilgi olarak bildiklerinin yanlış olduğunun farkına varıp askıya alan düşünür=DESCARTES
- hangisi bilişsel bir durumdur =bir kişinin kalabalıktaki insanlar arasında annesini tanınması
- Bilişsel olmayan durumlara örnek=yağmur yağdığında üşüdüğünü hissetmek –kahvaltı yapmayan çocuğun okulda acıkması -küçük çocuğun sobaya eli değdiğinde elinin yanması -bardakta çay olduğunu bilmeden içince ağzının yanması.

